

Lektsioonid: Ef 2:12–16; Lk 13:31–35

Pihikõne: Ilm 2:10

Jutlus: Js 65:1–3

Laulud: 68 (1–3); 75 (1–3, 4); 346 (1–3); 64 (1–5)

Ma olen olnud kättesaadav neile, kes mind ei ole nõudnud; ma olen olnud leitav neile, kes mind ei ole otsinud; ma olen öelnud rahvale, kes mu nime ei ole appi hüüdnud: „Vaata, siin ma olen! Vaata, siin ma olen!” Kogu päeva ma sirutan käsi kangekaelse rahva poole, kes iseene mõtetele järgnedes käib teed, mis ei ole hea, rahva poole, kes mind ärritab, alati mind trotsib rohuedades ohverdades ja telliskivide peal suitsutades.

Tänane prohvetisõna Jesaja raamatust kuulub selle raamatu kõige hilisemasse, nn trito-Jesaja ossa, mis pärineb piibliteadlaste arvates ajajärgust pärast Paabeli vangipõlve, alates 515. aastast eKr.

Esmane kontekst meie jutlusealusel tekstil on selline, et küüditatud, kes pöörduvad Paabelist tagasi laastatud kodumaale ja pealinna Jeruusalemma, leiavad eest vaenuliku suhtumise nende poolt, keda ei küüditatud ja kes olid kogu selle aja elanud oma kodudes. Arvatakse, et on mõeldud samaarlaste, kes moodustasid juba segarahva ega jaganud kõiki Iisraeli rahva elu aluseks olnud religioosseid tõekspidamisi.

Jumal ei taha siiski unustada ka samaarlaste, kes Teda pole nõudnud, otsinud ja Tema nime appi hüüdnud, vaid hüüab neile: „Vaata, siin ma olen!” Jumal sirutab nende poole pidevalt käsi, kuid rahvas on kangekaelne ja arvab, et teab ise paremini, kuidas oma elu korraldada. Samaarlastel isegi ärritavad ja trotsivad Jumalat, käitudes kultuslikult vastuvõetamatult, rikkudes Jumala teenimisel Moosese käske.

Uue Testamendi ajastul 1. sajandil selline juutide ja samaarlaste vastasseis enam kristlaste jaoks tähtsust ei omanud. Pigem anti sellele vastupidine märk: hoopis juudid on Moosese seaduse range järgmisega tegelikult Jumalast eemaldunud. Kuid samaarlastel, keda nende Vanas Testamendis kirjeldatud pühadusteotuse pärast alati põlati, on Uues Testamendis saanud sümboliks siirale vastuvõtlikkusele Jumala ilmutuse suhtes ja ligimese vajaduste märkamises. Seda on eriti selgelt näha Jeesuse tähendamissõnadest (nt halastajast samaarlastest või kümnest pidalitõbisest).

Apostel Paulus annabki Js 65:1-3 teistsuguse tõlgenduse oma kirjas Roomlastele. Rm 10:20-21 ütleb Paulus: „Jesaja aga ütleb julgelt: „Minu leidsid need, kes mind ei otsinud, ma sain avalikuks neile, kes minu järgi ei küsinud.” Aga Iisraeli kohta ta ütleb: „Kogu päeva olen ma sirutanud oma käsi sõnakuulmatu ja vasturääkiva rahva poole.”“

Seega käsitleb Paulus Js 65:1 kui viidet paganale. Jumal on olnud kättesaadav neile, kes pole temast varem midagi teadnud, Ta on neid lausa kutsunud: „Vaata, siin ma olen!” Ja paganad ongi Jumala häält kuulda võtnud ning Tema ilmumise Tema Pojas Jeesuses Kristuses vastu võtnud. Js 65:2 aga on Pauluse käsitluses siis adresseeritud tõrksale Iisraeli rahvale, kes on oma isepäises Jumala teenimises Tema silmist kaotanud ja käitub kultuslikult hoopis valesti.

Jumala sõna on aga ajatu. Ja iga ajastu või isegi põlvkonna inimesed peavad oma elu selle valguses läbi katsuma. Milline võiks siis Js 65:1–3 sõnum olla tänapäevainimese jaoks?

Kas vaatame seda kirjakohta läbi VT või UT prisma – mõlemal juhul on siia kätketud konflikt.

Esmajärjekorras on see konflikt muidugi Jumala ja inimeste vahel, kes ei taha Temast midagi kuulda, ehkki Jumal inimesi enda juurde kutsub.

Selline on inimloomus üldiselt – mitte ainult meie ajal, vaid kõigil aegadel, mis järgnevad inimese väljaajamisele Eedeni aiast. Ei saa öelda, et inimsüda oleks täiesti tuim ja paadunud. See ihkab ikka kõrgustesse, pole rahul olemasoleva olukorraga ja pürgib parema poole, tunneb ka mingit ebamäärast painet ja süütunnet, ehkki ei oska selle põhjust seletada.

Seepärast pöörduvad inimesed kergesti ebajumalate poole, sest neile näib, et need suudavad südame igatsustele vastuseid anda. Seepärast on täna – ja kõigil varasemal aegadel – nõnda palju erinevaid religioone ja poolreligioone, mida inimesed leiutavad vastavalt oma meelelaadile ja südame

igatsustele ning mis tihti leiavad ka järgijaid.

Kuid Jumal, kes on loonud kogu universumi ja ka inimese, pole ebajumal. Ta on olemas mitte seepärast, et inimesel oleks teda tarvis, vaid inimene on olemas seepärast, et Jumalal oli teda millegipärast tarvis. Miks, seda me täpselt ei tea. Kuid siiski teame, et inimene pandi Eedeni aeda harima ja hoidma ning pärast pattulangust on tema ülesanne samuti tööd teha.

Seesama Jumal tahab oma loodut aidata, teda kõnetada ja kasvatada. Kuid inimene ei soovi õppust võtta. Jumal pole siiski iialgi käega löönud, vaid otsinud viise, kuidas oma tõrges loodu enda juurde tagasi tuua. See ei õnnestunud enne, kui Jumal otsustas Jumalat ja inimest eraldava kuristiku kaotada ohvri läbi, kelleks oli Jumala enda Poeg Jeesus Kristus.

Jumal kõnetas inimest risti läbi. Kuid mis juhtus? Inimene pidas sellist kõnet täielikuks narruseks. Nagu ütleb apostel Paulus 1Kr 1:18: „Jah, sõna ristist on narrus neile, kes hukuvad, aga meile, kes päästetakse, on see Jumala vägi.“

Seda me näeme ka tänapäeval. On inimesi, kelle jaoks sõna Kristuse ristist on tõepoolest Jumala vägi. See on Jumala suur ime! Patusesse inimsüdamesse on istutatud Püha Vaimu taim, mida Jumal pidevalt kastab ja mis ei närbu. Nii nagu kevadel tärkavad iseenesest maast lumikellukesed, märtsikellukesed, sinililled ja ülased – ilma, et neid keegi sinna istutaks või selle pärast muretseks.

Kuid suurem osa inimesi põgeneb Jumala sõna eest. Julgen seda öelda siiski ka praeguse kriisiolukorra puhul. Mis maksaks kristikul alusel seisval Euroopal kuulutada praeguses segases olukorras välja palvapäevi, mil kõik palvetaksid ja paastuksid, nagu kord Joonas päevil Niinive linna elanikud ja isegi loomad? See näib aga ilmalikustuvale Euroopale täiesti võimatuna, sest koroonaviirus tuleb peatada ja hävitada oma jõududega: eelvägi on teadlased kui väepealikud ja arstid kui sõdurid ning põhiarmee on inimesed ise, kes peavad täitma rangeid karantiinireegleid.

Tegelikult – ja ma olen seda korra sel eriolukorra ajal juba jutluses öelnud – on praegune olukord täiesti normaalne paastu- ja Kristuse kannatusaja olukord, nagu seda üks kristlik maailmajagu peakski pidama. Sel ajal ongi kombeks olnud piirata meelelahutusüritusi ja vähendada võimalusel inimeste töökohustusi – kõik selleks, et inimestel jääks rohkem aega mõelda Jumalale ja Kristuse kannatustele.

Niisiis esimene konflikt, mille meie tänane prohvetisõna esile toob, on inimese ja Jumala vahel, mille Jumal on tegelikult ületanud, joostes kadunud pojale maanteele vastu nagu armastav isa. Kuid poeg ei pea ennast kadunuks ja pöörab isale hoopis selja.

Teine konflikt siin kirjakohas on aga inimeste endi vahel. Nagu öeldud, oli 6. eelkristliku sajandi lõpupoole see konflikt Paabeli vangipõlvest naasvate juutide ja Palestiinas elavate samaarlaste vahel, 1. Kristuse sünni järgsel sajandil aga enda õiguses kindlate juutide ja Jumala armu juurde juhivate paganate vahel.

Kuid kelle vahel on siis konflikt 21. sajandi kolmanda kümnendi algul? Lihtne oleks öelda, et kristlaste ja mittekristlaste vahel. Mittekristlased oleks siis see „kangekaelne rahvas“, kes Jumalat ärritab ja Teda trotsib ning tegeleb südamerahuga ebajumalakummardamisega. Kristlased aga need, kellele Jumal on end ilmutanud ja kellele Ta on andnud südamesse Püha Vaimu.

Tegelikult see asi nii lihtne polegi. Ka mittekristlaste hulgas on Jumalat austavaid inimesi ja kristlaste hulgas neid, kes Jumala austamise juures jätavad tähelepanuta ligimese. See inimestevaheline konflikt, mille prohvet siin minu meelest esile toob, on nende vahel, kes on oma pärandiõiguses kindlad ja nende vahel, kes on n-ö uustulnukad. Mõlkugu meil meeles eelviidatud Jeesuse tähendamissõna kadunud pojast, kes, tulles koju oma vanema venna juurde, oli samuti mõnes mõttes uustulnuk.

Meenutan veelkord 6. eelkristliku sajandi lõpu olukorda, mida prohvet siin kirjeldab. Küüditatud tulevad koju, kuid kodusolijad ei võta neid vastu, vaid umbusaldavad neid. Neil on tunne, et neil 50 aastat eemal olnud inimestel pole õigustki tulla ja endale sel maal kohta nõuda, sest nad hakkaksid sellega kindlakskujunenud elukorraldust justkui lõhkuma.

Umbes sama olukord oli ka 1. sajandi keskel, mil juudid pidid hakkama leppima nende Jumalast (Jehoovast või Jahvest) uutmoodi mõtleivate kristlastega. Kristlased ajasid justkui sassi sajandeid „töötanud“ elukorralduse ja juudid ei saanud aru, mida head selline asi võib tuua.

Ka meie väiksel Eestimaal on, kardan, endiselt valitsev suhtumine, et ristiusk on midagi siia maale

sissetoodut ja need, kes ei usu Jeesusesse Kristusesse, on juskui õigemad ja vanemad maa elanikud. Omal kombel väljendub selline suhtumine nt ilmaliku riigi ja kiriku vahekorras. Riik mõtleb: meie oleme tegelikult siinse maa omanikud (rahvas, kes riiki esindusdemokraatia kaudu valitseb on ju tegelikult ise riik), meie peame seda maad üleval ja hoiame korras. Kristlased on siia tulnud hiljem. Nad on maa millalgi oma kirikuid täis ehitanud, kuid tegelikult pole neid muuks tarvis kui traditsioonilise eesti asula arhitektuurilise ansambli kujundamiseks (kirik keset küla).

Sellist suhtumist on aga ka kristlaste hulgas. On kaks kirikut, mis loevad oma algust algkoguduse päevist, õigeusu ja roomakatoliku kirik. Kõik ülejäänud on hilisemad ja mõnes mõttes eksiteel. Nad tuleb juhatada tagasi tõe juurde. Üks neist tõe juurde talutatavaist on luterlik kirik.

Kuid luterliku kiriku enda sees on see konflikt samuti olemas. Need viimased 200 aastat, mil meie kirik on omandanud sellise näo nagu tal veel parkümmend aastat tagasi oli, pole ühe osa kiriku jaoks siiski määravad, vaid nende arvates tuleb tagasi minna sinna, kus me leiame ühisosa emakirikuga, roomakatoliku kirikuga, kust me millalgi irdusime.

Selline end põliseks pidavate inimeste ja „uustulnukate“ vaheline konflikt on aga lihtsalt inimese patuse südame üks avaldusi ja meie ainus võimalus sellest konfliktist pääseda on täpselt seesama, mida Jumal meile juba enda ja meie vahelise konflikti lahendamiseks on andnud: Jeesus Kristus. Temagi oli siin maa peal ju „uustulnuk“ ja ütles enda kohta Mt 8:20: „Rebastel on urud ja taeva lindudel pesad, aga Inimese Pojal ei ole, kuhu ta oma pea võiks panna.”

Olgu siis meie ja meie ligimese vahel samasugune leplikkus nagu Jumala ja meie vahele on antud tänu Kristuse lunastustööle. Keegi ei saa end pidada paremaks ega põlisemaks teisest, sest (Js 40:8): „Rohi kuivab ära, õieke närtsib, aga meie Jumala sõna püsib igavesti.”

Aamen.